

finns en sektion om hur man skriver CV och löneförhandlar, som jag önskar att jag läst redan i våras, innan jag glatt skrev på mitt AT-kontrakt.

Vissa råd endast för brittiska läsare

En dålig sak med »The hands-on guide for house officers« är att den är på engelska; inte bara språkligt. Tips på hur man gör avdrag i sin brittiska självdeklaration känns inte som det viktigaste en svensk underläkare bör känna till. Här blir bokens konkreta handfasthet dess svaghet: den tar upp praktiska problem som ser annorlunda ut i Sverige. Om man däremot tänker åka och jobba i Storbritannien eller något land som följer brittisk tradition är dessa tips säkert till stor nytta.

Vardagstips i doktorsjobbet

»The hands-on guide for house officers« innehåller en hel del medicinsk information, som den utmärkta sektionen om syra-basrubbingar, men det känns som om fokus ligger på de praktiska vardagstipsen. Man skulle kanske kunna säga att det är en bok som, snarare än att berika ens medicinska tänkande, hjälper en i doktorsjobbet. Frågan är dock när man står där, kvällen innan, framför bokhyllan: Är detta den bok jag verkligen behöver? Kanske, men rockfickorna har i likhet med det intrakraniella rummet en hårt begränsad volym. »The hands-on guide for house officers« får tre stetoskop av fem möjliga.

Den döda kroppen i ett kulturhistoriskt perspektiv

Eva Åhrén-Snickare. **Döden, kroppen och moderniteten**. 314 sidor. Stockholm: Carlsons Bokförlag; 2002. ISBN 91-7203-446-7.

Recensent: Christer Petersson, med dr och distriktsläkare, Vårdcentralen Strandbjörket, Växjö.

(christer.petersson@ltkronoberg.se)

■ Intresset för kroppen och kroppsligheten har ökat starkt inom den akademiska världen på senare år. Teoriramen är inte sällan postmodern. Idéhistoriker som Karin Johannisson och Roger Qvarsell med flera har fört ämnet långt in på den medicinska arenan. Nära besläktat med intresset för kroppen är intresset för döden och döendet. Också här har det vuxit fram en mycket rik litteratur av historisk,

sociologisk, antropologisk och tvärvetenskaplig natur. På det medicinska fältet kan det ökade intresset framför allt förknippas med större ambitioner att ge en god vård i livets slutskede. Den medicinska litteraturen på området är därför ofta inriktad mot praktisk omvårdnad och i någon mån existentiella frågor.

Skildrar perioden 1870–1930

Titeln på Eva Åhrén-Snickares avhandling »Döden, kroppen och moderniteten« förespeglar ett samlat grepp över hela det stora området »kroppen, tiden och döden«. Författaren är klok nog att snabbt skruva ner sådana förväntningar till en rimlig nivå. Hennes bok syftar alltså inte till en förståelse av själva Döden eller till att ge den stora Syntesen. I stället vill hon visa hur människor under ett specifikt historiskt skeende kom att förändra det sätt på vilket de förhöll sig till sina döda människors kvarlevor. Hon vill skriva »en kulturhistoria med konkretion i det lilla« och har valt perioden 1870–1930, när Sverige genomgick en snabb moderniseringsprocess med djupgående förändringar i samhällslivet.

Eftersom det meningsskapande perspektivet är centralt i boken blir hermeneutiken en ganska självklar metodologisk utgångspunkt, men för övrigt har författaren ett uttalat eklektiskt förhållningssätt, dvs hon väljer metoder från olika vetenskapsfält beroende på vad hon vill belysa. Hennes empiriska material består av tidskriftsartiklar, fotografier, tekniska ritningar, lagar och författningar, gamla arkiverade intervjuer. Materialet presenteras i fem kapitel under fem olika teman.

Intressant även för medicinare

Störst intresse för en medicinsk läsekrets har kanske kapitlet »Dödens nytta för de levande«, som handlar om döda kroppars betydelse för den medicinska vetenskapens utveckling och om läkarnas attityder och förhållningssätt till döda kroppar. Nyttoperspektivet kom i första hand, och etiken fick ofta stryka på foten. Detta gällde i synnerhet vid anatomiska dissektioner, där i första hand samhällets utstötta och mindre bemedlade fick släppa till sina kroppar. Först 1973 tillkom en lag som innebar att do-

nationsförfarande infördes. Av något mindre intresse är »Den utställda döden«, som handlar om hur döda kroppar samlades, bevarades och ställdes ut inom ramen för den medicinska kulturen och den folkliga nöjesvärlden kring sekelskiftet 1900.

»Att bereda den döda kroppen« är däremot ett kapitel av stort intresse. Här visar författaren med en lång rad exempel, främst från Nordiska museets uppteckningsmaterial, hur det praktiska och rituella omhändertagandet av den döda kroppen genomgick snabba förändringar under perioden och hur begravningsentreprenörerna etablerade sig och slutligen tog över hanteringen från början till slut.

När man beskriver en utveckling som denna är det lätt att idealisera och hävda att döden var naturligare förr, när liket låg på logen och allt praktiskt bestyr sköttes av de närstående. Författaren håller tydlig distans till den typen av idealiseringar. Hon beskriver skeendet och vad det kunde innebära av för- och nackdelar, förtrogenhet och distans. Man får en tydlig bild av hur moderniseringen med urbanisering, industrialisering och rationalisering av nödvändighet kom att påverka även hanteringen av den döda kroppen och hur nya seder kom att ingå i nya meningsskapande sammanhang.

»Döden i bild« handlar om minnesfotografier av döda människor, en företeelse som blomstrade under decennierna kring sekelskiftet 1900. Här finns spännande iakttagelser, men mycket i kapitlet känns ändå som kuriosas. Den empiriska delen avslutas med ett riktigt spännande kapitel om kremeringens historia. Kremeringen ställs i relation till modernitetens idé-, teknik-, och kulturhistoriska sammanhang. Reningstanken är central och hygieniska principer viktiga. Det stämmer väl med den moderna tidsandan, som ville förpassa begrepp som smuts och oordning till historiens skräphög. I ett avslutande, diskussionskapitel säger författaren: »I stället för att säga att döden blivit undanträngd och osynliggjord i det moderna samhället kanske det vore mer träffande att säga att den städades bort ur det vardagliga livet.«

Lättläst och spännande

Sammanfattningsvis är avhandlingen lättläst, tydlig och spännande. För medicinaren är den inte outhärlig, men den visar klart att kunskapen om döda kroppar kan bidra till förståelse av de levandes sammanhang, av tidsanda och mentalitetsförändringar. Den som vill fördjupa sitt kunnande på det området rekommenderas varmt att ägna boken några timmar. •